

Elżbieta Bloch-Bogusławska, Dariusz Zieliński*, Agnieszka Paradowska, Grażyna Grapatyn**, Adam Gotowicz***

Struktura zabójstw w regionie bydgoskim w latach 1992-2002

The structure of homicides in Bydgoszcz area in the years 1992-2002

* Z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej CM UMK w Bydgoszczy

Kierownik: prof. dr hab. med. K. Śliwka

** Ze Studenckiego Koła Naukowego przy Katedrze Medycyny Sądowej CM UMK w Bydgoszczy

*** Z Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy

W pracy podjęto próbę określenia struktury zabójstw w regionie bydgoskim na przestrzeni lat 1992-2002 i porównania uzyskanych danych z wynikami z lat 1986-1991. Analizie poddano około 3500 protokołów sekcji zwłok, spośród których 5,6% stanowiły zabójstwa. Większość ofiar, około 69%, stanowili mężczyźni, głównie w wieku 31-50 lat. W porównywanych okresach czasu stwierdzono około 20%-owy wzrost występowania tego typu przestępstw. Odnotowano zwiększenie liczby przypadków zabójstw w środowisku wiejskim. Zwiększyła się też liczba zabójstw z użyciem broni palnej oraz zabójstw seryjnych. Najczęściej spotykanymi uszkodzeniami ciała były rany kłute. Odnotowano wzrost ilości nietrzeźwych sprawców.

The authors presents an analysis of homicides based on autopsy material collected at the Institute of Forensic Medicine in Bydgoszcz in the years 1992-2002 and the comparison of the thus obtained results with the results for the years 1986-1991. In approximately 3500 analyzed postmortem examinations, this type of death accounted for 5.6% of cases. The majority of victims were men, mostly 31-50 years of age, accounting for 69% of cases. In the compared periods, the authors noted an approximately 20% increase in this type of crimes, especially apparent in rural areas. The number of homicides with firearms and serial killings was also increased. The most common injuries were stab wounds. The number of drunken perpetrators was also increased.

Słowa kluczowe: wiktymologia, medycyna sądowa, zabójstwa

Key words: victimology, forensic medicine, homicides

WSTĘP

Nie ulega wątpliwości, iż zabójstwo zalicza się do najbardziej spektakularnych typów przestępstw. Dlatego też oprócz opracowań o charakterze czysto naukowym [1, 2, 3, 4, 5] stało się ono także inspiracją dla autorów tworzących dzieła typowo literackie, zwane popularnie pitawalami, od nazwiska ich pierwszego twórcy, francuskiego adwokata Franciszka Gayot de Pitaval [6, 7, 8, 9, 10]. Zwalczanie i zapobieganie tego typu przestępczości jest ciągłym problemem społecznym. Jednym z warunków skutecznej walki z tego typu przestępczością jest zdobycie wiedzy o jej rozmiarach, przejawach i uwarunkowaniach. Służą temu różne, mniej lub bardziej, interdyscyplinarne badania, które analizują współzależności pomiędzy zabójstwami, a czynnikami ekonomicznymi, kulturowymi i geograficznymi.

W tym kontekście przeanalizowano charakter zabójstw popełnionych w regionie bydgoskim w latach 1992-2002. Uzyskane wyniki mogą posłużyć do szerszego wnioskowania, tym bardziej, że w powyższym okresie czasu w kraju doszło do istotnych przemian ustrojowych i obyczajowych.

CEL

Celem pracy było określenie struktury zabójstw w regionie bydgoskim, zarówno w oparciu o materiały własne zakładu, jak i dane udostępnione przez Komendę Wojewódzką Policji w Bydgoszczy oraz porównanie wyników z podobnym opracowaniem wykonanym w tutejszym zakładzie i odnoszącym się do lat 1986-1991.

MATERIAŁ I METODY

W materiale zgromadzonym w Zakładzie Medycyny Sądowej Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, z siedzibą w Bydgoszczy, przeanalizowano ponad 3,5 tysiąca protokołów sekcji zwłok wykonanych w latach 1992-2002. Wśród nich 5,6% dotyczyło zabójstw. W pracy wykorzystano również dane statystyczne odnoszące się do analizowanego okresu czasu, dotyczące zabójstw w regionie kujawsko-pomorskim, które zastały opracowane przez Wydział Wywiadu Kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy.

W charakterystyce przypadków uwzględniono wiek, płeć i stan trzeźwości ofiar, obszar na którym popełniono zabójstwo, charakter doznanych obrażeń i przyczynę zgonu oraz okoliczności zabójstwa. Analizie poddano również dane dotyczące sprawców, takie jak ich wiek, płeć oraz stan trzeźwości.

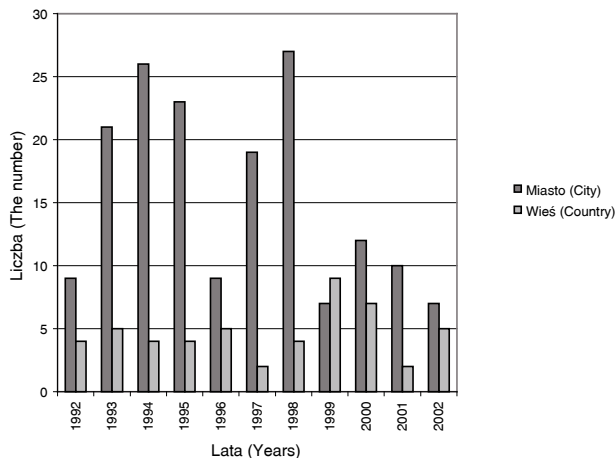
WYNIKI

Wyodrębniono 214 protokołów sekcji zwłok wykonanych w tutejszym zakładzie dotyczących zgonów, których okoliczności wskazywały na zabójstwo.

Z danych policyjnych wynika, że w powyższych latach stwierdzono łącznie 231 tego typu przestępstw. Sprawców ustalono w 220 przypadkach.

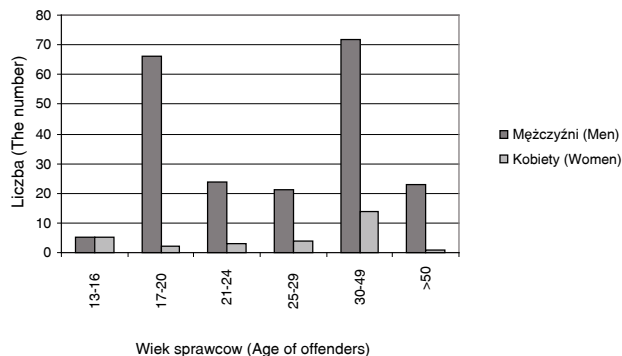
Największą liczbę zabójstw – 31 odnotowano w 1998 roku, a najmniejszą – po 12 w 2000 i 2001 roku. Od 1999 roku, w stosunku do lat 1993-1998, obserwujemy tendencję spadkową w ilości zabójstw. Zdecydowana większość zabójstw miała miejsce na terenach miejskich – 170 przypadków, co stanowiło 79,4% wszystkich zabójstw.

Ryc. 1. Miejsce zamieszkania ofiar.
Fig. 1. The place of residence of victims.

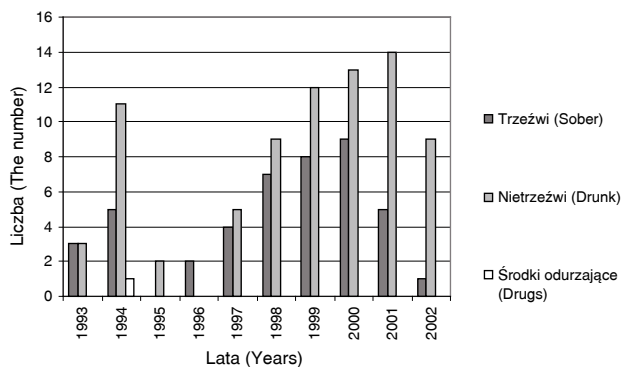
Najliczniejszą grupę wśród sprawców stanowili mężczyźni w wieku 30-49 lat.

Ryc. 2. Wiek i płeć sprawców.
Fig. 2. Age and gender of perpetrators.

W grupie sprawców nietrzeźwych było 66,15%. Poza tym wśród sprawców zabójstw jedna osoba znajdowała się pod wpływem środków odurzających.

Ryc. 3. Trzeźwość sprawców.
Fig. 3. The sobriety of perpetrators.

Okoliczności popełnienia zabójstw wskazywały, że najczęściej wynikały one z nieporozumień, kłótni.

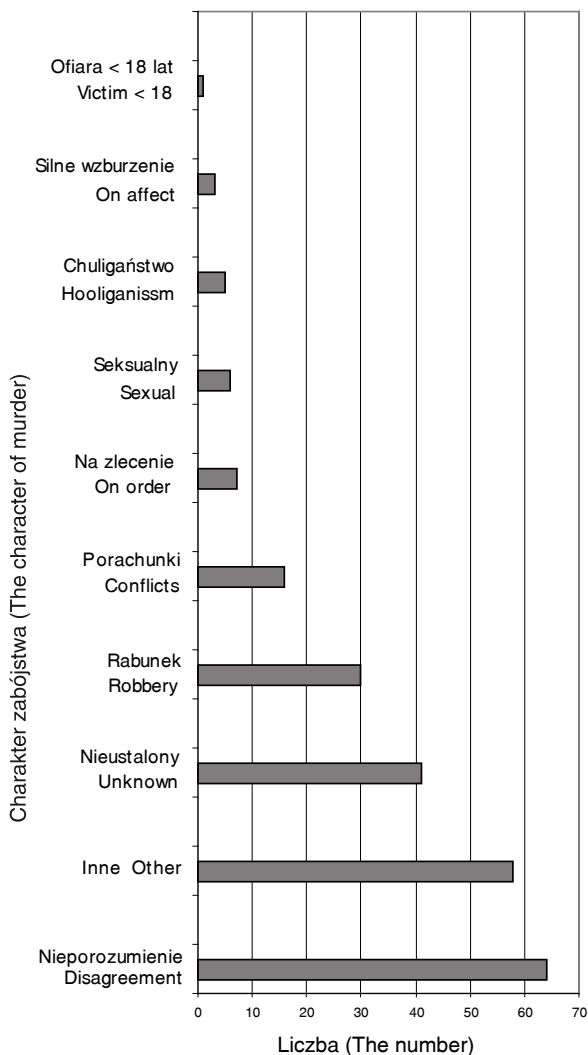
Wśród ofiar większość stanowili mężczyźni – 149 (69,6%), w tym 1 chłopiec, kobiet było 65 (30,4%), w tym 7 dziewcząt. Średnia wieku wynosiła 44,22 lat, w tym dla kobiet – 46,06 lat, a dla mężczyzn 43,49 lat.

Przeważającą część w grupie ofiar – 53,5% – stanowiły osoby nietrzeźwe. Średnie stężenie alkoholu etylowego u ofiar mężczyzn wynosiło 2,26‰, kobiet – 1,56‰. W 3 przypadkach stanu trzeźwości nie udało się ustalić.

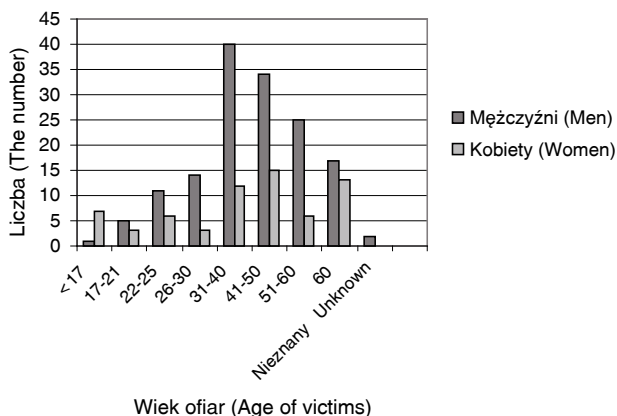
Najczęstszą przyczyną zgonu – prawie 54% przypadków – było wykrwawienie. Urazy czaszkowo – mózgowie stanowiły 27,2% przypadków, uduszenia – 18,8% przypadków. Spośród innych przyczyn

stwierdzono pojedynczy przypadek zgonu późnego w wyniku wstrząsu septycznego. Nie stwierdzono żadnego przypadku zbrodniczego otrucia.

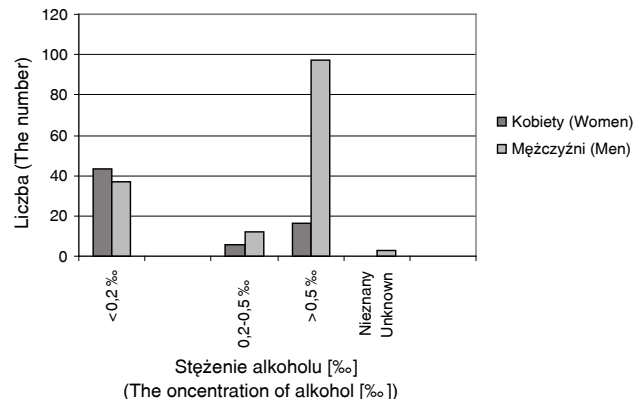
Ryc. 4. Charakter okoliczności popełnienia zabójstwa.
Fig. 4. The circumstances of homicides.

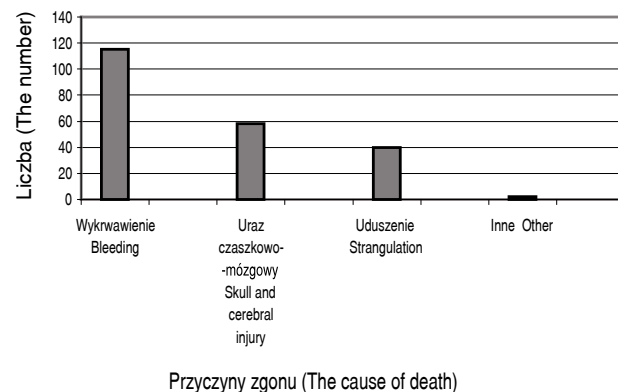
Ryc. 5. Wiek i płeć ofiar.
Fig. 5. Age and gender of victims.

Ryc. 6. Trzeźwość ofiar.
Fig. 6. The sobriety of victims.

Ryc. 7. Przyczyny zgonów ofiar zabójstw.
Fig. 7. The causes of death.

W odniesieniu do sposobu popełniania zabójstwa stwierdzono po 14 przypadków uduszenia w mechanizmie zadławienia i zadziergnięcia. Unieruchomienie klatki piersiowej miało miejsce w 12 zabójstwach, zatkanie dróg oddechowych w 9 przypadkach. W części przypadków występowały jednocześnie dwa mechanizmy duszenia, poprzez zadławienie i unieruchomienie klatki piersiowej.

Wśród uszkodzeń ciała najczęściej stwierdzano zranienia klatki piersiowej – 81 przypadków. Często były też urazy głowy – 59 przypadków.

Wśród rodzajów ran najczęściej spotykane były rany kłute – 90 przypadków oraz rany tłuczone – 61 przypadków. Rany rąbane stwierdzono w 9 przypadkach. W części przypadków stwierdzono współwystępowanie dwóch rodzajów ran. Najczęściej ranom kłutym towarzyszyły rany tłuczone.

Tabela I. Charakterystyka sposobu popełnienia zabójstw – uduszenia i rany.

Table I. The profile of methods employed in committing homicides –strangulation and wounds.

	Charakter obrażeń <i>The character of injuries</i>	Liczba przypadków <i>The number of cases</i>
Uduszenia <i>The suffocation</i>	Zadławienie <i>Choking</i>	14
	Zadzierzgnięcie <i>Strangulation</i>	14
	Unieruchomienie klatki piersiowej <i>Burking</i>	12
	Zatkanie dróg oddechowych <i>Obliteration of air passages</i>	9
	Utonięcie <i>Drowning</i>	0
Rany <i>The wounds</i>	Kłuta Stab	90
	Tłuczona Contused	61
	Cięta Cut	22
	Postrzałowa Gunshot	21
	Rąbana Chopped	9

DYSKUSJA

W materiale zgromadzonym w Zakładzie Medycyny Sądowej w Bydgoszczy przeanalizowano ponad 3,5 tys. spraw, z czego prawie 6% dotyczyło zabójstw. Odsetek ten jest większy w odniesieniu do materiału zgromadzonego w ZMS w Białymstoku w latach 1955-1981, ale mniejszy niż w latach 1982-2003 w tym samym Zakładzie [2, 3]. Jest także większy niż w ZMS w Poznaniu w latach 1970-1991 [4].

W analizowanym materiale odnotowano 8 przypadków ofiar wśród nieletnich. Dane te nie korelują z danymi policyjnymi, donoszącymi tylko o 1 przypadku ofiary wśród nieletnich. Rozbieżności te mogą wynikać z faktu, iż w zestawieniach policyjnych nie we wszystkich latach wyodrębniono kategorię zabójstwa osoby poniżej lat 18.

Analiza materiału sekcyjnego wykazała wzrost średniej rocznej ilości zabójstw z 16,33 na przestrzeni lat 1986-1991 [1] do 19,45 na przestrzeni lat 1992-2002. Podobną tendencję uwidoczniło w ZMS w Poznaniu [4].

Wśród ofiar większość – prawie 70% stanowili mężczyźni. W porównaniu z badaniami z lat 1986-1991 odsetek ten wzrósł o około 4%. W Krakowie w ciągu 14 lat odsetek mężczyzn wśród ofiar wzrósł około 2,5-krotnie w stosunku do naszego rejonu [5]. Proporcjonalnie do wyników odsetek kobiet zmalał.

Procentowy odsetek zabójstw popełnionych na wsi wzrósł z około 15% w latach 1986-1991 do około 20% w latach 1992-2002. Według danych białostockich minimalnie wzrósł natomiast odsetek zabójstw popełnionych w miastach [2, 3].

Wiek ofiar nie uległ istotnym zmianom, podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej ofiarami zabójstw były osoby w wieku około 44 lat. W Poznaniu średni wiek mężczyzn wynosił 40 lat, kobiet – 36 lat [4].

Odsetek ofiar nietrzeźwych nieznacznie przekroczył 60%, co jest wartością zbliżoną do danych uzyskanych w ośrodku białostockim, gdzie około 50% ofiar było nietrzeźwych [2]. W Krakowie ofiary nietrzeźwe stanowiły prawie 80% analizowanych przypadków [5].

Odsetek sprawców nietrzeźwych wzrósł z poziomu około 50% w latach 1986-1991 do około 66% w latach 1992-2002.

Nie uległy zmianie okoliczności, w których najczęściej dochodziło do zbrodni, wynikały one z kłótni, nieporozumień. Natomiast w Krakowie odnotowano znaczny spadek zdarzeń na tle rodzinnym, a istotny wzrost zabójstw na tle zemsty, w tym o charakterze porachunków mafijnych oraz dwukrotny wzrost przestępstw na tle rabunkowym [5].

Uszkodzenia ciała najczęściej spowodowane były narzędziem ostrym i skutkowały wykrwawieniem. Struktura zabójstw w kontekście obrażeń i przyczyn zgonu nie uległa zmianie w stosunku do lat poprzednich [1]. W ośrodku krakowskim najczęściej używane było narzędzie tępe i/lub tępokrawędziste, przy czym odsetek jego wykorzystania spadł [5].

W latach 1992-2002 odnotowano użycie broni palnej prawie w 10% przypadków zabójstw. W latach 1986-1991 nie odnotowano żadnego tego rodzaju zdarzenia. Wzrost liczby zabójstw z użyciem broni palnej odnotowano również w regionie małopolskim. Z danych opracowanych przez ośrodek krakowski wynika, że stwierdzono kilkunastokrotny wzrost użycia broni palnej na przestrzeni analizowanych 14 lat [5].

Nowym zjawiskiem w analizowanym okresie było pojawienie się przypadków zabójstw seryjnych. Danych o podobnym charakterze nie odnotowano w opracowaniach z innych ośrodków w kraju.

WNIOSKI

W analizowanych okresach w odniesieniu do struktury zabójstw w rejonie bydgoskim stwierdzono:

- nieznaczny wzrost ilości zdarzeń;
- około 10% spadek ilości kobiet wśród sprawców;
- wzrost ilości zabójstw popełnionych na wsi;
- znaczący wzrost ilości sprawców nietrzeźwych;
- brak istotnych różnic w odniesieniu do wieku, zarówno sprawców, jak i ofiar;
- najczęściej spotykanym uszkodzeniem ciała były rany kłute spowodowane narzędziem ostrokończystym, prowadzące do zgonu w wyniku wykrwawienia;
- najczęstszym motywem zbrodni było nieporozumienie;
- wzrost w latach 90-tych liczby zabójstw z użyciem broni palnej oraz zabójstw seryjnych.

PIŚMIENNICTWO

1. Miścicka-Śliwka D., Śliwka K., Bloch-Bogusławska E., Przygońska J., Drewniak M., Domanińska J., Sygit B.: Struktura zabójstw na terenie województwa bydgoskiego w latach 1986-1991, *Postępy Medycyny Sądowej i Kryminologii*, 1995, 2, 227-234.

2. Niemcunowicz-Janica A., Janica J., Rydzewska-Dudek M., Załuski J., Dopierała T., Wardaszka Z., Ptaszyńska-Sarosiek I., Okłota M.: Sądowo-lekarskie i wiktymologiczne aspekty zabójstw na podstawie danych z Zakładu Medycyny Sądowej AM w Białymstoku w latach 1982-2003, *Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii*, 2006, 56, 5-8.

3. Janica J., Dopierała T., Józwiak T., Załuski J.: Sądowo-lekarskie i wiktymologiczne aspekty zabójstw na podstawie danych Zakładu Medycyny Sądowej AM w Białymstoku z lat 1955-1981, *Problemy Kryminalistyki*, 1983, 161, 458-467.

4. Brodziak T., Kordel K., Żaba Cz.: Struktura zabójstw w świetle materiału Zakładu Medycyny Sądowej w Poznaniu w latach 1970-1991, *Postępy Medycyny Sądowej i Kryminologii*, 1995, 2, 217-226.

5. Trela F., Kunz J., Bolechała F., Kowalski P., Moskała A., Rajtar R.: Przestępstwa przeciwko życiu – analiza porównawcza materiału krakowskiego Zakładu Medycyny Sądowej w latach 1986-1990 i 1996-2000, *Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii*, 2002, 2, 1-6.

6. Sygit B.: Mordercy seksualni, Wydawnictwo JANUS, Bydgoszcz 1992, tom 1 i 2.

7. Sygit B.: Kto zabija człowieka ... Najgłośniejsze procesy w powojennej Polsce, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1989.

8. Derenda J., Sygit B.: Pitawał Bydgoski, czyli zbiór opisów najgłośniejszych procesów o zabójstwa, Pomorze, Bydgoszcz 1985.

9. Osiadacz M.: W kręgu zbrodni. Reportaże sądowe, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1990.

10. Prodöhl G.: Pitawał przestępstw niezwykłych, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1985.

Adres do korespondencji:

Dr med. Elżbieta Bloch-Bogusławska
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Collegium Medicum w Bydgoszczy
UMK w Toruniu

ul. Curie-Skłodowskiej 9

85-074 Bydgoszcz

tel. (052) 585-3552; fax (052) 585-3553